

ลวดรีว “เยาวราช”

ปาจรีย์ ทองเสมอ

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

muayy_ltr@hotmail.com

บทคัดย่อ

เยาวราช เปรียบเสมือนกับถนนแห่งชีวิตที่ไม่เคยหลับใหลที่คอยหล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนมากกว่าสองร้อยปี ภายในย่านเยาวราช แห่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวชีวิต ประวัติศาสตร์การก่อสร้างตัว ความเป็นชุมชนและวัฒนธรรมของชาวจีนโพ้นทะเลได้อย่างโดดเด่น สิ่งพิเศษหลายอย่างเกิดขึ้นมากมายในถนนสายนี้ที่สำคัญคือการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นของชาวจีนภายในบริเวณนี้ทำให้ความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณียังคงถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น แต่ทั้งนี้ด้วยสภาพสังคมโลกในปัจจุบันที่มีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมสูงรวมถึงปัจจัยในด้านอื่น ๆ ทำให้ถนนเยาวราชเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมถูกนำมาเป็นสินค้าเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวมากกว่าการเห็นคุณค่าอย่างแท้จริง นอกจากนี้ภายในถนนเยาวราชก็มีมุมมืดเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการค้าประเวณี บ่อนพนัน หรือแม้แต่การใช้แรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย สุดท้ายผู้เขียนจึงอยากที่จะสะท้อนภาพของเยาวราชในมุมมองต่าง ๆ ของผู้เขียน รวมถึงนำเสนอภาพของถนนเยาวราชกับการเตรียมพร้อมสู่การเปิด “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ AEC” ผ่านบทความเรื่อง “ลวดรีวเยาวราช” นั้นเอง

[วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 ปี พ.ศ.2557]

คำสำคัญ: เยาวราช, ชุมชนชาวจีน, วัฒนธรรม

Pass Through “Yao-wa-raj”

Pajaree Thongsem

*Faculty of Sociology and Anthropology
Thammasat University*

muayy_ltr@hotmail.com

Abstract

Yao-wa-raj, “The road of life that never sleeps”. More than 200 years that Yao-wa-raj has reflected the story and culture of Chinese ancestor from overseas. Yao-wa-raj is the central of Chinese society in Bangkok. The specialties of Yao-wa-raj are the cultures and traditions which have been taught through generations. But today, there are many factors such as variance of races and cultures had changed old pictures of Yao-wa-raj. The main cultures and traditions of Yao-wa-raj have been use to draw the intention of tourists more than the purpose of morality. Other than the good side of Yao-wa-raj, there are illegal labors, casinos and prostitutes. Finally, the purpose of author is to present the “Yao-wa-raj” from different aspects and the forthcoming AEC.

[Thammasat Journal, Volume 33 No.2, 2014]

Keyword: Yao-wa-raj, Chinese society, Cultures

บทนำ

“เยวราช” ชื่อถนนสายหนึ่งที่เรต่างคุ้นหูกันดีกับความขึ้นชื่อด้านอาหารที่อร่อยและเป็นสถานที่ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของชาวจีนได้เป็นอย่างดี ถนนเยวราชได้รับความนิยมมาตั้งแต่อดีตและถึงแม้กาลเวลาจะล่วงเลยมาหลายร้อยปีนับตั้งแต่การก่อร่างของถนนเยวราช แต่ดูเหมือนว่าความนิยมในถนนสายนี้ก็ไม่ได้ถูกลดทอนลงไปแต่อย่างใด ทั้งนี้ผู้เขียนเชื่อว่า หากเรานึกถึงภาพของถนนเยวราช ภาพความคิดที่สะท้อนอยู่ในหัวของใครหลาย ๆ คนคงหนีไม่พ้นเพียงแค่เรื่อง อาหาร วัด หรือ วัฒนธรรมจีน ซึ่งแท้จริงแล้วภายในถนนที่มีเสน่ห์สายนี้ยังเต็มไปด้วยสิ่งที่น่าสนใจอีกมากมาย แต่ถึงกระนั้นก็เชื่อว่าถนนสายนี้จะมีเพียงแต่ด้านดีเสมอไปใครเล่าจะนึกถึงด้านมืดของถนนเยวราช ดังนั้นในบทความชิ้นนี้ผู้เขียนจึงได้ทำการทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อนำมาซึ่งการสะท้อนให้ผู้อ่านได้เห็นภาพของถนนเยวราชในเชิงลึก รวมถึงสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพลวัติและมุมมองต่าง ๆ ภายในถนนเยวราชตามมุมมองความคิดของผู้เขียนผ่านบทความเรื่อง “ลอดรั้วเยวราช” โดยผู้เขียนหวังว่าบทความชิ้นนี้จะนำพาผู้อ่านไปสัมผัสถึงกลิ่นอายวัฒนธรรมจีนภายในถนนสายนี้ รวมถึงผู้เขียนยังจะพาผู้อ่านย้อนไปในอดีตเพื่อให้รับรู้ถึงประวัติศาสตร์ก่อนจะมาเป็นเยวราชในวันนี้ว่ามีที่มาที่ไปอย่างไร รวมถึงยังจะพาผู้อ่านไปสัมผัสถึงความหมายและสิ่งที่น่าสนใจภายในถนนที่ไม่เคยหลับใหลสายนี้..... “เยวราช”

เยวราช: ถนนสายมังกร

หากกล่าวถึงถนนเยวราชหรือไชน่าทาวน์เมืองไทย ย่านการค้าสำคัญที่มีความเจริญรุ่งเรืองมายาวนาน เราคงไม่อาจปฏิเสธได้ถึงความน่าสนใจของประวัติศาสตร์และอารยธรรมของชาวจีนโพ้นทะเล รวมถึงชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีเรื่องราว พัฒนาการจากรุ่นสู่รุ่น มีความโดดเด่นและยังคงสามารถรักษาอัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ของตนเองไว้ได้เป็นอย่างดี แต่ก่อนจะมาเป็นเยวราชดังเช่นปัจจุบัน คงไม่มีใครคาดคิดว่าแต่ก่อนนั้นเยวราชเป็นที่รกร้างนอกเขตเมืองริมแม่น้ำเจ้าพระยาด้านตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นบริเวณที่มีชาวจีนมาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จนกระทั่งต่อมาบริเวณนี้ได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นตลาดการค้าที่มีความสำคัญและเป็นศูนย์กลางการค้ามาตั้งแต่ยุคกลางรัตนโกสินทร์(กาญจนนาคพันธ์, น.11 อ้างโดย สมฤทัย ประवालปัทม์กุล, 2545, น. 46) โดยในสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้มีพระบรมราชโองการสั่งให้มีการตัดถนนสามเพ็งขึ้นเพื่อใช้เป็นทางสัญจร ถนนสามเพ็งจึงถือเป็นถนนเส้นแรกที่สร้างขึ้นนอกเขตพระนคร ด้วยเหตุผลที่ว่าบริเวณดังกล่าวเป็นย่านคนจีนที่มีการค้าสำคัญ (สมฤทัย ประवालปัทม์กุล, 2545, น. 46)

ถนนเยาวราช สร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยแต่เดิม ถนนเส้นนี้มีชื่อว่า “ถนนยุพราช” แต่ต่อมาได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อใหม่เป็น “ถนนเยาวราช” ที่เรารู้จักกันดีในปัจจุบัน ถนนเยาวราชเกิดขึ้นตามโครงการถนนอำเภอสำเพ็งซึ่งเป็นนโยบายการสร้างถนนในท้องที่ที่เจริญแล้วเพื่อส่งเสริมการค้าขาย โดยถนนเยาวราชเป็น 1 ใน 18 ถนนที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เสนอให้สร้างขึ้น แต่กว่าจะมาเป็นถนนเยาวราชได้อย่างเช่นปัจจุบัน การสร้างถนนเส้นนี้เต็มไปด้วยอุปสรรคมากมายเนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นบริเวณที่มีผู้คนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น โดยเฉพาะชาวจีน การสร้างถนนเส้นนี้ใช้เวลารวมทั้งสิ้นถึง 8 ปี โดยเริ่มสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ.2434 – 2443 (ลูกเสือหมายเลข 9, 2550) ซึ่งถือได้ว่าเป็นระยะเวลาที่ไม่น้อยกับการสร้างถนนที่มีความยาวเพียงประมาณ 1 กิโลเมตรเศษ อุปสรรคในการสร้างถนนแห่งนี้เกิดขึ้นตั้งแต่การเริ่มกรุยทางโดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงดำริว่าไม่ต้องพระประสงค์ตัดลูกที่ตีนของชาวบ้าน โดยมุ่งให้ใช้แนวเดิมที่เป็นทางเกวียนหรือแนวทางเดิน จากพระราชองค์การดำริสเหนือเกล้าฯ ทำให้การตัดถนนเยาวราชเป็นไปแบบคดไปเคี้ยวมาจึงทำให้ถนนเยาวราชแห่งนี้ได้รับการขนานนามว่าเป็น “ถนนมังกร” โดยถนนเส้นนี้มีจุดเริ่มต้นของหัวมังกรอยู่ที่ซุ้มประตูเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา บริเวณวงเวียนโอเดียน ท้องมังกรอยู่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช และสิ้นสุดปลายหางมังกรที่บริเวณปลายสุดของถนน

เยาวราช: ถนนสายอาหาร

ย่านเยาวราช เป็นย่านที่ไม่เคยหลับไหล ในถนนสายนี้เต็มไปด้วยร้านค้าต่าง ๆ มากมาย สิ่งเหล่านี้ดึงดูดผู้คนเป็นจำนวนมากเป็นประจำทุกวัน โดยการค้าภายในถนนเยาวราชนี้มีความเป็นย่านค่อนข้างสูงเนื่องจาก “นิสัยการค้าแบบจีน” กล่าวคือ ย่านไหนค้าขายอะไรก็จะมีกรรมตัวค้าขายเหมือน ๆ กันและช่วยสนับสนุนเกื้อกูลกัน มีการร่วมมือกันเพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาจับจ่ายใช้สอยภายในพื้นที่ จึงยิ่งทำให้การค้ามีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมากขึ้น ทำให้เกิดการค้าขายแบบเป็นกลุ่มเป็นก้อนและเป็นย่าน ดังเช่นปัจจุบัน (สมฤทัย ประวาลปัทมกุล, 2545, น. 46)

“ตลาดสองภาค” ก็คืออีกชื่อหนึ่งที่ผู้คนต่างขนานนามให้แก่ถนนเยาวราช เนื่องจากถนนเยาวราชมีความพิเศษอยู่ที่บริบทของช่วงเวลา ซึ่งในแต่ละช่วงเวลาต่างมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างกันออกไปไม่ว่าจะเป็นบรรยากาศ ผู้คนหรือแม้กระทั่งตัวสินค้า บรรยากาศของถนนเยาวราชในช่วงเวลากลางวันจะเป็นช่วงเวลาของคนในวัยผู้ใหญ่จนกระทั่งไปถึงวัยสูงอายุออกมาจับจ่ายซื้อของทั้งของสดและของแห้ง โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ ถนนสายนี้จะมีควมคึกคักเป็นพิเศษเพราะผู้คนต่างก็หิ้วตะกร้ามาจับจ่ายซื้อของเช่นไหว้และข้าวปลาอาหารกันตลอดทั้งวัน

เมื่อดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้าตลาดภาคกลางคืนอันแสนคึกคักจะตื่นขึ้น บรรดาผู้คนจะมาจากทั่วสารทิศเพื่อมาดื่มด่ำบรรยากาศของไข่มุกทาร์วัน ตลาดกลางคืนนี้จะไม่ได้อำกัดแค่เพียงคนในวัยผู้ใหญ่หรือวัยสูงอายุเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป โดยเฉพาะในปัจจุบันเยาวราชเริ่มเป็นที่นิยมของเหล่าวัยรุ่นมากขึ้นซึ่งเหตุผลหลักของการมาเยือนก็คือ “อาหาร” ประกอบกับบรรยากาศรอบตัวภายในถนนสายนี้ไม่ว่าจะเป็นป้ายไฟ ตัวอักษรจีน เสียงเพลง ผู้คน สิ่งต่างๆเหล่านี้ต่างส่งเสริมและทำให้เราเข้าถึงจิตวิญญาณของอารยธรรมจีนได้เป็นอย่างดี ในตอนกลางคืนตลอดทั้งสองฝั่งฝากถนนเยาวราชจะเต็มไปด้วยร้านอาหารมากมาย โดยเฉพาะอาหารจีนตลอดเส้นทางกว่า 1 กิโลเมตร และมีร้านอาหารกว่าพันร้านค้าให้เลือกชิมหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็น ภัตตาคาร ร้านอาหาร ร้านห้องแถว ร้านข้างถนน รวมไปถึงหาบเร่แผงลอยด้วยเช่นกัน (Bangkok Metropolitan Administration: Online อ้างโดย Jutharat Amarittakul, 2007, p. 36) แต่ทั้งนี้จากงานวิจัยของคุณ สมฤทัย ประมวลปัทมกุล (2545, น. 9) พบว่า กิจกรรมการค้าส่วนใหญ่โดยเฉพาะเวลาช่วงกลางคืนนั้นมักเกิดขึ้นบนบริเวณทางเท้า ซึ่งกิจกรรมการค้าในรูปแบบนี้จัดอยู่ในรูปแบบการค้าอกระบบที่มีรูปแบบใกล้เคียงกับระบบการค้าในแนวคิดแบบ Petty Commodity กล่าวคือ เป็นรูปแบบการค้าย่อยนอกระบบ ที่มีลักษณะเด่นตรงที่เป็นกิจการขนาดเล็ก ซึ่งผลิตสินค้าและบริการเพื่อขายสู่ระบบตลาดโดยเจ้าของกิจการโดยตรง อาจจะมีการจ้างงานเกิดขึ้นแต่การจ้างงานจะไม่มากกว่า 5 คน และที่สำคัญคือ กิจการค้าประเภทนี้จะไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นสถานประกอบการที่ถูกกฎหมาย ในด้านของผู้ค้าส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาและพักอาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว โดยการค้าภายในถนนแห่งนี้โดยเฉลี่ยจะเป็นกิจกรรมที่ทำกันภายในครัวเรือนที่สมาชิกภายในครอบครัวจะมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบต่อกัน

ในมุมมองของผู้ที่มาเยือนย่านเยาวราชโดยเฉพาะในยามค่ำคืน กลุ่มคนส่วนใหญ่เลือกที่จะมาสถานที่แห่งนี้เพราะต้องการลิ้มรสชาติอาหาร โดยให้เหตุผลว่า อาหารมีรสชาติอร่อยและมีความหลากหลายสูงและมีแนวโน้มที่จะกลับมารับประทานอาหารในย่านถนนเยาวราชอีก รวมถึงยังจะแนะนำคนรู้จักให้เข้ามาเที่ยวในย่านเยาวราชแห่งนี้ด้วย (สมบัติ อัมพรต, 2549)

ถนนเยาวราชไม่เพียงแต่จะได้รับความนิยมแค่เฉพาะชาวไทยเท่านั้น แต่ชื่อเสียงของถนนเยาวราชยังได้ดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติให้เข้ามาลิ้มลองและสัมผัสบรรยากาศอันน่าอัศจรรย์เหล่านี้ด้วยเช่นกัน นักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาเยือนถนนสายนี้มากที่สุดคงหนีไม่พ้นชาวจีนแผ่นดินใหญ่ โดยเยาวราชถูกเปรียบเปรยจากนักท่องเที่ยวต่างชาติว่าเปรียบเสมือนกับ “สวรรค์ของนักกินอาหารจีน” และในงานวิจัยของ Jutharat Amarittakul (2007, p. 38) ยังสะท้อนให้เห็นว่าช่องทางที่ทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติรู้จักและอยากจะมาสัมผัสถนนเยาวราชแห่งนี้มากที่สุดคือ หนังสือ Guide book นั้นเอง อย่างไรก็ตามนั้นถึงแม้ว่านักท่องเที่ยวจะมีความพึงพอใจต่อย่านเยาวราชอยู่ในระดับที่ดี แต่ทั้งนี้ยังมีบางส่วนของนักท่องเที่ยวเรียกร้องอยากให้มีการแก้ไข โดยในมุมมองของนักท่องเที่ยวต่างชาติมองว่าสิ่งที่รบกวนจิตใจของพวกเขาอยู่ตลอดเวลา ก็คือ มลภาวะทางเสียงและมลภาวะทางกลิ่น นอกจากนี้นักท่องเที่ยวต่างชาติยังต้องการให้มี guide service และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยภายในถนนเยาวราชมากกว่านี้ (Jutharat Amarittakul, 2007, p. 37) ในทางกลับกัน มุมมองชาวไทยที่มาเยือนถนนเยาวราช รวมถึงพ่อค้าแม่ค้า มองว่า ปัญหาที่ควรแก้ไขในถนนเยาวราช ได้แก่ การเพิ่มพื้นที่จอดรถให้มากขึ้น รองลงมาคือ ขนาดของทางเท้าซึ่งผู้คนส่วนใหญ่มองว่าขนาดของทางเท้าไม่เหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรมและพฤติกรรมของผู้ใช้

(สมฤทัย ประมวลปัทมกุล, 2545, บทคัดย่อ) ซึ่งหากทางผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถที่จะแก้ไขในปัญหาเหล่านี้ได้จะยิ่งช่วยยกระดับถนนเยาวราชให้หน้าท้องเทียมมากขึ้นเป็นอย่างดี

เยาวราช: ถนนสายทองคำ

นอกจากร้านค้า ร้านอาหารมากมายแล้ว สิ่งที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของถนนสายนี้ได้เป็นอย่างดีคือ “ห้างทอง” โดยธุรกิจนี้ถือเป็นธุรกิจที่เป็นแหล่งทุนหมุนเวียนเศรษฐกิจที่สำคัญของถนนเยาวราช ซึ่งเป็นที่รู้ดีว่าเสน่ห์ของทองคำเยาวราชอยู่ที่ฝีมือการผลิตทองรูปพรรณด้วยมือที่ถือเป็นศาสตร์ที่สืบทอดต่อกันมากกว่าร้อยปี โดยทองรูปพรรณที่ถนนเยาวราชนี้มีค่าความบริสุทธิ์สูงถึง 96.5% สมัยก่อนร้านทองในถนนเยาวราชก่อนสงครามโลกมีอยู่ เพียง 4 ร้าน โดยได้รับการขนานนามว่า 4 เสือเยาวราช (เจริญ ตันมหาพราน, 2549) ต่อมาเพิ่มเข้ามาเรื่อย ๆ จนปัจจุบันมีห้างขายทองกว่า 132 ร้านค้าตั้งเรียงรายอยู่สองฝั่งฝากถนนจนได้รับการขนานนามว่าเป็น “ถนนสายทองคำ” นอกจากนี้ถนนสายนี้จะมีร้านทองเยอะที่สุดแล้ว ถนนเยาวราชแห่งนี้ยังมีร้านทองที่เก่าแก่ที่สุดด้วยเช่นกัน โดยมีอายุราวกว่า 130 ปี ในด้านของผู้ที่เลือกเดินทางมาซื้อทองในถนนแห่งนี้มีความหลากหลายทางอาชีพสูง บางคนซื้อเนื่องในโอกาสพิเศษ ตลอดจนซื้อเพื่อสะสมและเก็งกำไร โดยจากงานวิจัยของวิสรณ์ ชัยวิรัตน์(2549) ในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อและความจงรักภักดีต่อทองคำเยาวราช บนถนนเยาวราช เขตสัมพันธวงศ์ ชี้ให้เห็นว่าประเภทของทองคำเยาวราชที่ผู้บริโภคมีระดับความชอบมากที่สุด คือ สร้อยคอ ซึ่งมักจะนิยมซื้อจากร้านที่มีชื่อเสียง โดยมีการซื้อโดยเฉลี่ย 2.11 ครั้ง/ปี มูลค่าการซื้อโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 15,520 บาท/ครั้ง ในการตัดสินใจซื้อแต่ละครั้งผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อด้วยตนเองโดยจ่ายเป็นเงินสด ทั้งนี้จากงานวิจัยพบว่า ผู้บริโภคมีความจงรักภักดีโดยรวมต่อทองคำเยาวราชอยู่ในระดับปานกลาง

นอกจากการที่ทองในถนนเยาวราชจะมีคุณภาพสูงอย่างที่กล่าวมาแล้วนั้น อีกสิ่งหนึ่งที่ผู้เขียนคิดว่าน่าจะเป็นสิ่งสำคัญและดึงดูดผู้บริโภคให้มาซื้อทอง ณ ถนนสายนี้คือ “สังคม” การมาซื้อทองที่ถนนเยาวราชคุณจะได้เพียงแต่ทองคุณภาพกลับไปเพียงอย่างเดียว แต่คุณจะได้พบกับความสนุกสนาน ได้พบปะเพื่อนฝูงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกัน โดยความรู้สึกเหล่านี้ พวกนักเก็งกำไรทองน่าจะคุ้นเคยกันดี เพราะในแต่ละวันคนกลุ่มนี้จะนั่งเฝ้าหน้าร้านทองเป็นกิจวัตร และมีอารมณ์ร่วมต่อราคาทองที่ผันผวนขึ้นลงร่วมกัน หากใครได้มาเห็นบรรยากาศการซื้อขายทองที่เยาวราชแห่งนี้ คุณจะได้ภาพความคึกคักตลอดเวลา ในมุมมองของนักลงทุนหรือนักเก็งกำไรซึ่งเป็นกลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่ภายในถนนเยาวราชแห่งนี้ มองว่าในวันที่ราคาทองมีราคาสูงจะมีคนมาต่อแถวเข้ารับบัตรคิวเป็นจำนวนมาก ซึ่งแต่ก่อนทางร้านต่าง ๆ จะมีการรับจองคิวทางโทรศัพท์แต่ปัจจุบันได้ยกเลิกระบบนี้ไป จึงทำให้นักเก็งกำไรทั้งหลายต้องมานั่งเฝ้ากันตลอดทั้งวัน และด้วยความผันผวนของราคานี้ทำให้นักลงทุนบางกลุ่มต้องมีการปรับตัว เรามักจะคิดว่าผู้สูงอายุมักจะล่าสมัยและไม่ทันต่อเทคโนโลยี แต่หากคุณได้มาเห็นบรรยากาศการซื้อขายทองที่ถนนเยาวราชแล้ว สิ่งที่คุณจะได้เห็นคือ นักเก็งกำไรส่วนใหญ่รวมไปถึงผู้สูงอายุจะนั่งถือ ipad เพื่อเช็คราคาทองกันอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นผู้เขียนจึงมองว่าด้วยภาวะราคาทองในปัจจุบันก็มีส่วนที่ทำให้บรรยากาศการซื้อขายทองในเยาวราชเปลี่ยนแปลงไปอยู่ไม่น้อย จากการรับจองทองทางโทรศัพท์ แปรเปลี่ยนมาเป็นการต้องรับบัตรคิวด้วยตัวเอง ทำให้นักเก็งกำไรได้มีโอกาสสร้างสังคมและแลกเปลี่ยนทัศนคติต่อกันดั่งเหมือนนั่งอยู่โรงน้ำชา มากกว่าหน้าร้านทองเสียอีก

เยาวราช: ถนนที่แฝงไปด้วยคุณค่าทางวัฒนธรรม

ภายในย่านเยาวราชเป็นย่านชุมชนของชาวจีนโพ้นทะเลที่มีประวัติศาสตร์และความสำคัญเป็นอย่างมาก ภายในถนนสายนี้สามารถสะท้อนร่องรอยวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวจีนได้เป็นอย่างดี ดังนั้นหากเราเดินไปตามท้องถนนสายนี้เราจะสัมผัสถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ทั้งในตัววัตถุ ตึกกรบ้านช่องหรือแม้แต่ในตัวบุคคลได้ไม่ยาก ดังเช่นคุณกุมาลี ลาภอารณ์ (2554) ได้กล่าวเอาไว้ว่า หากเราวิเคราะห์ชุมชนย่านเยาวราชแล้วจะถือได้ว่าชุมชนแห่งนี้มีคุณค่ามากมายในหลายแง่มุมไม่ว่าจะเป็น คุณค่าทางวัตถุ (Materialistic Value), คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (Historical Value), คุณค่าทางจิตใจและความรู้สึก (Spiritual Value), คุณค่าทางศิลปะ (Artistic Value) และสุดท้ายคุณค่าทางวัฒนธรรม (Culture Value)

ซึ่งในมุมมองของผู้เขียนค่อนข้างที่จะเห็นด้วยกับการวิเคราะห์ของคุณกุมาลี ลาภอารณ์ ดังเช่น วัตถุต่าง ๆ ภายในถนนเยาวราชนี้มีหลายสิ่งหลายอย่างที่แฝงไปด้วยสัญลักษณ์และนัยยะมากมายหรือแม้แต่จากสภาพบ้านเรือนที่เรียงรายอยู่ริมถนนและในตรอกซอกซอย รวมถึงวัดและศาลเจ้าต่าง ๆ ก็สะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน วิถีชีวิต ความเชื่อ ความศรัทธา (วัชร ภูรักษา, 2556, น. 6-7) และคุณค่าทางศิลปะของชาวจีนโพ้นทะเลได้เป็นอย่างดี ในด้านของคุณค่าทางด้านจิตใจและความรู้สึก ความกตัญญู ความอดทนและขยันหมั่นเพียรใช้ชีวิตของชาวจีนก็เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่ลูกหลานชาวจีนได้รับการสืบทอดปลูกฝังต่อกันมารุ่นสู่รุ่น และหากเราพูดถึงถนนเยาวราชแล้วอีกสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้เลยก็คือ คุณค่าทางวัฒนธรรมที่ถูกแสดงออกมาอย่างโดดเด่นและถือเป็นสัญลักษณ์สำคัญของคนภายในชุมชนแห่งนี้ ในช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ ของชาวจีน ดังเช่นเทศกาลตรุษจีน เทศกาลถือศีลกินเจ เป็นต้น ถนนสายนี้ถือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ ที่ผู้คนจะนึกถึงและอยากมาสัมผัสวัฒนธรรมจีนอันแสนอบอุ่นที่ตลอดถนนประดับประดาไปด้วยสีแดงสดและถึงแม้ในช่วงที่ไม่มีเทศกาลสำคัญ ๆ เองก็ตาม ถนนสายนี้ก็ยังคงทำหน้าที่ได้ดีในการแสดงออกถึงวัฒนธรรมที่พวกเขาได้รับการขัดเกลาและปลูกฝังมาจากบรรพบุรุษ แต่ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ของคุณกุมาลี ลาภอารณ์ ยังมีบางส่วนที่ผู้เขียนเห็นว่า ในปัจจุบันคุณค่าบางประการมีการเปลี่ยนแปลงหรือถูกลดทอนลงไปบ้าง ตัวอย่างเช่น ตัวตึกกรบ้านช่องบางหลังที่มีการปรับปรุงใหม่หรือแม้แต่วิถีชีวิตของผู้คนที่ไม่เหมือนแต่ก่อน หรืออีกตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนก็คือ การจากไปของโรงจิวซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่ผู้คนในถนนสายนี้ภูมิใจ โดยในอดีตถนนสายนี้มีโรงจิวถึง 5 โรง คือ อีไลเอียง, บ่วยเจี๋ย, ซิงฮั่ว, ตงเจี๋ยสูง, และไซฮ้อ แต่ต่อมาในยุคโรงหนังและวิดีโอได้ส่งผลทำให้เกิดการล่มสลายของโรงจิวอย่างแท้จริง (เจริญ ตันมหาพราน, 2549) สิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นว่าภายในถนนเยาวราชแห่งนี้มีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยปัจจุบันมากขึ้นจนน่าคิดที่ว่าในอนาคตคุณค่าในด้านต่าง ๆ จะสามารถสะท้อนออกมาให้เราได้เห็นกันอยู่หรือไม่ หรือมันจะถูกแปรเปลี่ยนสภาพไปตามสังคมสมัยใหม่ไปเสียหมด

เยาวราช: ถนนในมมมิต

ภายใต้สีสันและกลิ่นอายของวัฒนธรรมจีนที่โดดเด่น จะมีใครจะรู้อ่างใหม่ว่าแท้จริงแล้ว ถนนเยาวราชก็มีด้านมืดเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการใช้แรงงานผิดกฎหมาย ความเหลื่อมล้ำของชนชั้นทางสังคม การค้าประเวณีหรือแม้กระทั่งแหล่งการพนันมั่วสุม เริ่มต้นที่การใช้แรงงานต่างด้าวอย่างผิดกฎหมายและความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น ในปัจจุบันลูกจ้างส่วนใหญ่ภายในย่านเยาวราชมักจะเป็นแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาอย่างผิดกฎหมายไม่ว่าจะเป็น ชาวพม่า ชาวกัมพูชาและชาวเวียดนามเป็นต้น โดยนอกเหนือจากแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายแล้ว แรงงานจากภาคชนบทโดยเฉพาะแรงงานที่มา จากทางภาคอีสานก็ถือว่ามืบทบพาคสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภายในถนนเยาวราชอยู่ไม่น้อย ผลจากการใช้แรงงานเหล่านี้ทำให้ลูกจ้างถูกเอารัดเอาเปรียบและเกิดความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คุณยงยุทธ์ บุราสิทธิ์ (2556, บทคัดย่อ) ซึ่ให้เห็นว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็น ด้านที่อยู่อาศัย ด้านเด็กและเยาวชน และการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่เป็นธรรมของรัฐ นอกจากนี้ปัญหาแรงงานที่ผิดกฎหมายแล้ว การลักลอบเข้าประเทศไทยอย่างผิดกฎหมายก็เป็นสิ่งที่น่า กังวล ซึ่งในขณะนี้คนจีนจากแผ่นดินใหญ่ลักลอบเข้าเมืองในรูปแบบของนักท่องเที่ยว แล้วหลบหนี มาอาศัยอยู่ภายในพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์ ประกอบอาชีพค้าขายโดยไม่มีการเสียภาษี อีกทั้งมีการค้า ประเวณีตามสถานที่ต่าง ๆ และบนห้างสรรพสินค้า ซึ่งหลังเข้ามาอาศัยในเมืองอย่างผิดกฎหมายแล้ว พฤติกรรมของคนจีนเหล่านี้จะมีการเปิดหน้าร้านขายของและจ้างลูกจ้างคนไทยเฝ้าหน้าร้านด้วย

เมื่อพูดถึงการค้าประเวณี แท้จริงแล้วถนนเยาวราชมีการค้าประเวณีมาเป็นเวลานานแล้ว ตั้งแต่อดีต โดยจะการค้าประเวณีจะนิยมทำกันอยู่ในโรงน้ำชา ซึ่งส่วนใหญ่เจ้าของจะเป็นชาวจีน กวางตุ้งที่เข้ามาทำมาหากินในเมืองไทย ซึ่งการให้บริการจะผสมผสานนำเอาวัฒนธรรมจีนมาใช้รวม ด้วย แต่ในปัจจุบันรูปแบบการค้าประเวณีภายในถนนเยาวราชแตกต่างไปจากอดีตเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีการกวัดขังจากเจ้าหน้าที่มากขึ้นทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบสถานบริการและ ประเภทผู้ชายบริการที่มีลักษณะแฝงมากยิ่งขึ้น ซึ่งรูปแบบสถานบริการถูกปรับเปลี่ยนเป็นในรูปแบบ ของร้านอาหาร บาร์ คลับ อาบอบนวด นวดแผนโบราณ ซึ่งทำให้ยากต่อการควบคุมของเจ้าหน้าที่รัฐ นอกจากนี้ยังพบว่ารูปแบบการค้าบริการในถนนเยาวราชยังมีการเร่ขายบริการริมถนนป้ายรถเมล์ และมีรูปแบบอิสระที่ยากต่อการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่เป็นอย่างยิ่ง (กองทุนประชากรแห่ง สหประชาชาติ สำนักงานประจำประเทศไทย, 2550, น. 6-11) ในด้านการพนัน ถนนเยาวราชยังมี บ่อนแฝงอยู่โดยมีทั้งบ่อนขนาดกลางรวมไปถึงบ่อนวัง ซึ่งเงินสะพัดของบ่อนบางบ่อนมีมูลค่าสูงถึง หลายร้อยล้านบาท ดังที่เป็นข่าวโด่งดังในปลายปี.ศ. 2552 ที่มีการทลาย “บ่อนพนัน 369” ซึ่งเป็น บ่อนขนาดใหญ่ภายในย่านถนนเยาวราช สิ่งนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงด้านมืดที่แฝงอยู่ภายใต้บรรยากาศ อันตึกคักของถนนสายนี้ ซึ่งผู้เขียนมองว่าหากต้องการจะกำราบด้านมืดของเยาวราชให้หมดสิ้นนั้นคง จะเป็นไปได้ยากเพราะหลายครั้งเบื้องหลังของกิจกรรมผิดกฎหมายเหล่านี้ล้วนมีผู้มีอิทธิพลเข้ามา เกี่ยวข้อง ดังนั้นจึงต้องจับตาดูกันว่าในอนาคตประเทศไทยจะมีมาตรการอย่างไรเพื่อจะกวาดล้าง ด้านมืดเหล่านี้

เยาวราชกับมุมมองในอนาคต

ในอนาคตอันใกล้ที่ประเทศไทยจะเปิดประตูเข้าสู่ “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ AEC” ถนนเยาวราชถือเป็นสถานที่แห่งหนึ่งที่จะถูกจับตามองเป็นพิเศษเพราะการเปิดประชาคมอาเซียนนี้จะเป็นสัญญาณที่บ่งบอกถึงการเปิดรับการท่องเที่ยวและแรงงานข้ามชาติที่จะขยายตัวมากขึ้น โดยแท้จริงแล้วการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในถนนเยาวราชมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลาระยะเวลาหนึ่งแล้ว แต่ทั้งนี้การพัฒนา มักจะจำกัดขอบเขตอยู่ในช่วงเทศกาลสำคัญๆ อย่างเช่น เทศกาลตรุษจีนและเทศกาลถือศีลกินเจเสียส่วนใหญ่ โดยแต่ละปีจะมีการเฉลิมฉลองที่ยิ่งใหญ่และนั่นเองเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วสารทิศ ซึ่งการเปิดรับประชาคมอาเซียนที่จะถึงในเร็ววันนี้ ทำให้ชุมชนเยาวราชมีการตื่นตัวเป็นอย่างมาก โดยสะท้อนจากการที่ หน่วยงานภาครัฐ อย่าง “สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน หรือ สสค. ได้ร่วมมือกับมูลนิธิร่วมฉัตร ได้พยายามที่จะผลักดัน “ชุมชนเยาวราช” ให้เป็นต้นแบบสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยได้จัดกิจกรรมมากมายไม่ว่าจะเป็นการเปิดห้องเรียนอาเซียนภายในโรงเรียนมหาวิรุฬวรรต, การปรับภูมิทัศน์ในชุมชนเยาวราชด้วยป้ายสื่อสาร 4 ภาษาคือ ภาษาไทย อังกฤษ จีน และพม่า และการจัดอบรมภาษาพม่าให้ผู้ประกอบการรวมถึงเยาวชนในชุมชนเยาวราช โดยโครงการในครั้งนี้มุ่งหวังที่จะเร่งส่งเสริมเรื่อง “ภาษา” เพื่อรองรับการค้าและการท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นการต่อยอดจุดแข็งของชุมชนเยาวราช ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1. หลวงพ่อทองคำที่ใหญ่ที่สุดในโลก 2. ร้านค้าทองคำแหล่งใหญ่ที่สุดในประเทศ และ 3. วัฒนธรรมทองคำจากคนไทยเชื้อสายจีน

แต่ทั้งนี้เมื่อประเทศไทยก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ถึงแม้ว่าจะมีข้อดีอยู่มากมายแต่สิ่งที่น่าเป็นห่วงสิ่งหนึ่งที่ชุมชนเยาวราชจะต้องเผชิญและต้องหาทางรับมือคือ ความผสมกลมกลืนและการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมที่จะเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งแท้จริงแล้วก็ไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่ในชุมชนเยาวราชเสียทีเดียว เพราะในปัจจุบันผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้เป็นประชากรแฝงมากกว่าชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนเสียอีก การเลือกใช้แรงงานต่างด้าวและลูกจ้างจากชนบทมาเป็นลูกจ้าง อาจส่งผลทำให้ภาพบรรยากาศและกลิ่นอายของวัฒนธรรมดั้งเดิมนั้นเปลี่ยนแปลงไป จนน่าคิดว่าในอนาคตหากประชากรแฝงเข้ามาทำมาหากินหรือมาเป็นลูกจ้างภายในถนนเยาวราชเสียหมด ความรู้สึกที่ได้รับจะเป็นอย่างไร ผู้มาเยือนจะสัมผัสถึงเสน่ห์อันแท้จริงที่แฝงอยู่ในตัวผู้คนและวิถีชีวิตที่น่าค้นหานี้ได้อยู่หรือไม่ หรือพวกเขาจะสัมผัสได้เพียงรูปลักษณะเปลือกนอกที่ฉาบฉวยที่เพียงแต่เสริมแต่งให้ดูมีความเป็น “จีน” เท่านั้น ซึ่งการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะเปรียบเสมือนกับเป็นเชื้อเพลิงที่อาจเร่งให้ปัญหานี้ลุกลามและเห็นชัดมากขึ้น เนื่องจากความหลากหลายของนักท่องเที่ยวและการเปิดรับแรงงานข้ามชาติ แรงงานต่างด้าวนั้นเอง

บทสรุป

จากเรื่องราวทั้งหมดที่กล่าวมานั้น ถนนเยาวราชจึงเป็นมากกว่า “ถนน” ซึ่งมีความแตกต่างจากถนนเส้นอื่น ถนนสายนี้แฝงไปด้วยอารยธรรมและคุณค่าต่าง ๆ มากมายที่เราควรตระหนักและระลึกไว้อยู่เสมอว่าการที่ “เยาวราช” กลายเป็นย่านธุรกิจทางการค้าที่สำคัญไม่ใช่เหตุบังเอิญ กลุ่มคนที่ถือว่ามืบทบาทสำคัญต่อความเจริญรุ่งเรืองของถนนสายนี้อย่างเด่นชัด คือ ชาวจีนโพ้นทะเล ที่หลังไหลเข้าสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ถนนสายนี้ใช้เวลาก่อรูปมาเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 2 ศตวรรษและด้วยความศรัทธาของถนนเยาวราชกว่าหลายชั่วอายุคน จึงทำให้บริเวณพื้นที่แห่งนี้กลายเป็นพื้นที่ทำเลทองที่ใคร ๆ ก็อยากที่จะเข้ามาจับจอง แต่ถึงอย่างไรแล้ว หากเรามุ่งแต่จะแสวงหาประโยชน์จากถนนสายนี้เพียงอย่างเดียวโดยที่ไม่มีการพัฒนาสุดท้ายพื้นที่แห่งนี้ก็จะหมดประโยชน์ไปในที่สุด

จากบทความทั้งหมดที่ผู้เขียนได้เขียนขึ้นสะท้อนให้เห็นว่า ถนนเยาวราชไม่ได้มีแค่ด้านดีเพียงด้านเดียว ถนนสายนี้ยังต้องการจัดระเบียบกันอีกมากและโดยเฉพาะการเปิดประชาคมอาเซียนที่จะมาถึงถือเป็นก้าวสำคัญที่ทุก ๆ ชุมชน รวมถึงชุมชนเยาวราชจะต้องเตรียมพร้อมและพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน ควรเร่งแก้ไขปัญหานักท่องเที่ยวเรียกห้องและจัดระเบียบการค้าให้เข้าที่เข้าทาง เพื่อให้พร้อมสำหรับการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเยี่ยมชมและชิมช้อปปิ้งบรรยากาศเหล่านี้

สุดท้ายนี้ผู้เขียนเชื่อว่าแม้หลายสิ่งหลายอย่างในถนนเยาวราชจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามกาลเวลาแต่กลิ่นอายของวัฒนธรรม อารยธรรมดั้งเดิมก็ยังคงอยู่คู่ถนนสายนี้ไปตลอดกาล เพราะหากถนนสายนี้ไร้ซึ่งกลิ่นอายของวัฒนธรรมจีนแล้ว ก็เปรียบเสมือนกับการขาดซึ่งสีสันและเสน่ห์ดึงดูด เพราะดูเหมือนว่า วัฒนธรรมจีนได้กลายมาเป็นโลโก้และสัญลักษณ์ของชุมชนแห่งนี้ไปแล้วนั่นเอง

วิสรรงค์ ชัยวิรัตน์. (2549). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อและความจงรักภักดีต่อของ
เยาวราชบนถนนเยาวราช*. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนคริน
วิโรฒ. สาขาการตลาด

สมบูรณ์ สุขสำราญ. (2530). *ความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมของชุมชนชาวจีน*. กรุงเทพฯ: โรง
พิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมบัติ อัมพรต. (2549). *พฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกบ้านย่านถนนเยาวราชของผู้บริโภคใน
กรุงเทพมหานคร*. (ปริญญาานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินวิโรฒ,
สาขาการตลาด.

สมฤทัย ประवालปัทม์กุล. (2545). *การศึกษาการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและกิจกรรมการค้าบนทาง
เท้าในย่านการค้าอาหารช่วงเวลากลางคืน กรณีศึกษา: ถนนเยาวราช เขตสัมพันธวงศ์*.
(ปริญญาานิพนธ์บัณฑิต). สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.